

Baka István: *Szekszárdi mise*

(1984)

Okkal meglepetést keltő, máig emlékezetes versei, a *Szakadj, Magdolna-zápor* (1975) és a *Tűzbe vetett evangélium* (1981) könyvei után Baka István nemrég prózai alkotásokkal jelentkezett: a *Szekszárdi mise* négy, 1978–81-ben írott újabb munkáját, két elbeszélését, egy kisregényét és egy színpadi játékát foglalja magába.¹

Ebben a bűbajos, meseszerű, mégis oly drámai, néha már komor szürrealitású próza- (s egyben színpadi) világban a sejtelmes fantasztikum a történelmi (életrajzi) ténytérrel elegyedik, miközben a transzcendencia krimivel, apró-cseprő hétköznapi dolgokkal vegyül. Baka István hősei a létezés rejtett összefüggéseit kutatva egyszerre járják be a misztikum és a valóság egymástól nem is távoli tájait.

A költőnek már a kezdetektől otthonos biblikussága a prózaíró Bakának is segítségére van: újabb műveiben is ez az időtlenítés legfőbb eszköze. Ez konkrét helyhez, térhez, s benne szimbolikus alakokhoz kötött „időtlenesség” azonban már nem a filozofikum általánosságát, nem az áttételes jelentéseket keresi, hiszen nem a hagyományos magyar irodalmi bibliásságot követve találja meg tárgyát.

Baka számára az Írás tartalma és nyelve, jelképei és cselekményei nem is csak az egyetemes kulturális dimenzió egyénített kifejezőmódjának lehetőségét kínálják, hanem olyan nyilvánvaló, hétköznapi közegét jelentik, amelynek tárgyi valóságában irracionális és praktikus egymásba játszása az igazi lehetőség. Ezért, hogy az újabb kötet darabjainak a diabolikus mind erőteljesebb jelenléte is az egyik feltűnő vonása, a sátáninak a líraiságból néhol már a horrorba való áttűnése.

Ez a nyomasztó, homályos, diabolikus aura a fő jellegzetessége a három cselekményszálból szőtt *Vasárnap délutánnak* is, amelynek hőse, a zavart kamasz egy álmatag, tompa vasárnap délután a kocsmában az inkognitót öltött – ám az Angyalok Tanácsa által így is megfigyelés alatt tartott – Jóistennel is találkozik, az után, hogy a céllövöldében, egy belső hang sugallatára mégsem lőtt rá a Csodaszarvasra. Ott üldögél a Sátán is, aki a Céllövöldés alakmásában ölt testet, és aki a Jóistennel havonta esedékes sakkpartijára készülődik. Kettejük játszmaí során a tétek nagysága a világháborúk kitörésétől egy madár pusztulásáig terjed.

A sejtelmes, szorongó, rossz előérzetek hangulataival terhes elbeszélés tragikus fordulópontját mégsem e világ-sakkjáték végső kimenetele jelenti, hanem egy egyszerű, de csupán látszólag „külső”, hétköznapi véletlen. Mert a jelképes Csodaszarvast mégis leterítik, még pedig a valóságban, igaz, nem a kamasz fiú, hanem a helyi hatalmasságok, a két szenvedélyes vadász.

A *Transzcendens etűd* allegorikus novella, A *völgy felett lebegő lány* című mesejáték párdarabja: az Idegent, akiről nem tudni, hogy a Jóisten inkarnációja, vagy egy eszme megtestesítője, a város ura, a sátáni Léggömbáros és pribékje, a Skorpió megmagyarázhatatlan okból megöli. Ez az „etűd” éppen úgy egy magatartás vereségének bemutatása, mint ahogy a völgy felett lebegő lány, ez a *Csongor és Tünde* bölcseleti drámájával, és Weöres Sándor *Holdbéli csónakosával* rokon lírai oratórium is a Gonosz legyőzéséért hozott nemes áldozat tragédiája.

A könyv címadó darabja kisregény, amelynek története a millennium idején játszódik. Modellje és főhőse Séner János, az amatőr vidéki zenész, Szekszárd városának nyugalmazott templomi karnagya, aki Liszttel szinte egy napon, és ugyanúgy egy német gazdatiszt fiaként született, és aki a reformkorban magyarrá asszimilálódott. Ő az, aki a „fenséges Liszttel párhuzamos pályán induló életében inkább volt kész a Kiválasztott szolgálatára való elrendelést látni, mintsem hogy az Úr gúnykacaját kelljen kihallania belőle, ki őt – bár silány sorsra szánta – a nagyság benne is meglévő, de másban megvalósuló jeleivel kicsúfolta volna”.

Igaz, hogy Liszt Szekszárdon jártában figyelemre sem méltatta az ablaka alatt éjjelizenét adó dalárda rajongó karnagyt, Séner azonban idővel mégis megkapja a sorstól élete nagy lehetőségét.

Provinciális magányából egy különös levél hívja az Ezredév megünneplésére készülő székesfővárosba. Ez a levél, amely egész létében fölkavarja, annak reménységével kecsegtet, hogy egy poros kottahalmazban Liszt Ferenc *Szekszárdi miséjének* eltűnt, eredeti partitúrája rejtőzik. A csalódás porig sújtja, majd újdonsült ismerősével megtekinti az ezredévi kiállításokat. Az ismerős, aki a ballon captif kosarában felviszi őt a magasba, hogy Budapest panorámájával elkápráztassa, természetesen maga a Sátán.

A pokolbéli viharban aztán Séner eszméletét veszti, lelke azonban körbejár, miközben régi látomásai beteljesednek. A Szekszárdhoz közeledő éjszakai hajón maga Liszt Ferenc fogadja, aki halála tizedik évfordulóján föltámadt, hogy elégtételt adjon élete kiúttalanságáért: hazatérve, a szekszárdi templomban, az éjfél-i misén Séner János vezényli majd a *Messe Sexardique*-ot, a Mester orgonakíséretével.

Hajnalban senki sem érti, hogyan került Séner a bezárt templomba, arcán a boldog halottak üdvözült mosolyával, hóna alatt divatjamúlt nótaköltők profán szerzeményeivel.

Baka István misztikus, látomásos prózája nagy értéke a modern magyar irodalomnak; a Szekszárdi mise főként a lírai elbeszélések, a misztikum és a szürrealitás kedvelőinek ajánlható.